

6145

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

بِسْمِ حیات

تفسیر سوره آل کریم

جزء ۲

ابو الفضل بہرام پور

مؤسسہ انتشارات ہجرت

۱۳۹۵

بهرامپور، ابوالفضل، ۱۳۲۰.
نسیم حیات / تفسیر قرآن کریم، جزء ۲ / ابوالفضل بهرامپور.
قیم: هجرت، ۱۳۷۸، ۱۹۰ ص.
کتابنامه: ص. [۱۸۹] همچنین به صورت زیر نویس.
فهرست نویسی بر اساس اطلاعات فیبا (فهرست نویسی پیش از انتشار)
۱. تفاسیر (جزء ۲). ۲. تفاسیر شیعه - قرن ۱۴.
الف. عنوان. ب. نسیم حیات: تفسیر قرآن کریم جزء ۲.
۵ ن ۹ ب / ۹۴ / ۱۰۲ BP ۱۸ / ۲۹۷

مؤسسه انتشارات هجرت

قم / خیابان معلم / کوچه پهلوی ۱۰

صندوق پستی ۱۹۳ • تلفن ۳۷۷۴۲۴۵۹ • فکس ۳۷۷۱۰۹۷۷

نسیم حیات / تفسیر قرآن کریم (جزء ۲)

تألیف / ابوالفضل بهرامپور

ناشر / مؤسسه انتشارات هجرت

چاپ هجدهم / تابستان ۱۳۹۵

چاپخانه / کمال الملک

تیراژ / ۵۰۰۰ نسخه

شابک اختصاصی ۴ - ۳۳ - ۵۸۷۵ - ۹۶۴ - ۹۷۸

شابک دوره‌ای ۸ - ۲۲ - ۵۸۷۵ - ۹۶۴ - ۹۷۸

■ کلیه حقوق برای ناشر محفوظ است.

■
قیمت / ۱۰۰۰۰ تومان

فهرست مطالب مهم

صفحه	تفسیر آیات
۱۱	مقدمه
۱۵	سورة بقره آیات ۱۴۲ تا ۱۴۳
۱۵	- موضوع قبله
۱۷	- امت وسط کیست؟
۱۸	- نظریة نهایی در مورد امت وسط
۲۲	آیات ۱۴۴ تا ۱۴۵
۲۳	- فلسفۀ نماز دو رکعتی
۲۶	آیات ۱۴۶ تا ۱۵۲
۲۸	- هر قومی قبله‌ای دارد
۳۱	- فرق حکمت و کتاب چیست؟
۳۱	- ذکر لفظی و ذکر قلبی
۳۳	آیات ۱۵۳ تا ۱۵۷
۳۴	- چگونه از صبر و نماز کمک بگیریم؟
۳۷	آیه ۱۵۸
۳۷	- اعمال واجب در عمره
۳۸	- چرا مسلمین از سعی صفا و مروه کراهت داشتند؟
۳۹	آیات ۱۵۹ تا ۱۶۲
۴۰	- اگر سران فرقه‌های دینی توبه نصوح می‌کردند چه می‌شد؟
۴۰	- توبه از کتمان حق چگونه است؟
۴۲	آیات ۱۶۳ تا ۱۶۴
۴۳	- از خلقت آسمان و زمین چگونه به وحدت خالق پی‌برده می‌شود؟
۴۳	- نظم پرشکوه جهان هستی

- آیات ۱۶۵ تا ۱۶۷ ..... ۴۵
- محبوب اول هر مؤمن ۴۶
- پیروی بدون تحقیق از اشخاص ۴۷
- آیات ۱۶۸ تا ۱۷۱ ..... ۴۸
- پیروی از گام‌های شیطان یعنی چه؟ ۴۹
- آیات ۱۷۲ تا ۱۷۳ ..... ۵۱
- آیات ۱۷۴ تا ۱۷۶ ..... ۵۴
- شدیدترین عذاب اخروی ۵۶
- آیه ۱۷۷ ..... ۵۷
- آیات ۱۷۸ تا ۱۷۹ ..... ۶۰
- شأن نزول آیه تصافات ۶۱
- حکم قصاص ۶۲
- چرا دیه زن نصف دیه مرد است؟ ۶۳
- آیات ۱۸۰ تا ۱۸۲ ..... ۶۴
- اقسام وصیت ۶۴
- مردن بدون وصیت ۶۵
- او را در قبرستان مسلمانان دفن نکنید! ۶۵
- در چه مواردی تغییر در وصیت جایز است؟ ۶۶
- آیات ۱۸۳ تا ۱۸۵ ..... ۶۸
- نکتة يُطْفِقُونَ ۷۰
- حکم شرع به وسع است یا به طاقت؟ ۷۱
- نزول کتب آسمانی در ماه رمضان بوده ۷۱
- قرآن دو نزول داشته است ۷۲
- فرق حدیث قدسی و قرآن ۷۴
- آیه ۱۸۶ ..... ۷۶

- ۷۷ ..... - جلالت شأن دعا کردن
- ۷۷ ..... - دعا سه گونه اصلی دارد
- ۷۹ ..... آیه ۱۸۷
- ۸۱ ..... - مراد از رشته سفید و سیاه چیست؟
- ۸۲ ..... آیه ۱۸۸
- ۸۳ ..... - برای حیف و میل اموال مردم کار را به محکمه نکشانید!
- ۸۳ ..... - رابطه اقتصادی سالم
- ۸۵ ..... آیه ۸۹
- ۸۶ ..... - رابطه و اُتُ البیوت و ولایت
- ۸۸ ..... آیات ۱۹۰ تا ۱۹۱
- ۸۹ ..... - سه دستور نظامی عالیه
- ۹۲ ..... آیات ۱۹۴ تا ۱۹۵
- ۹۳ ..... - نکتة و اَحْسِنُوا
- ۹۵ ..... آیه ۱۹۶
- ۹۸ ..... آیات ۱۹۷ تا ۱۹۹
- ۱۰۱ ..... آیات ۲۰۰ تا ۲۰۳
- ۱۰۵ ..... آیات ۲۰۴ تا ۲۰۷
- ۱۰۸ ..... - لیلَةُ الْمَبِیتِ چه شبی است؟
- ۱۱۰ ..... آیات ۲۰۸ تا ۲۱۰
- ۱۱۳ ..... آیات ۲۱۱ تا ۲۱۲
- ۱۱۴ ..... - کافر همه چیز را با دید مادی ارزیابی می‌کند
- ۱۱۵ ..... - علی (ع) دنیا را چگونه تعریف می‌کند؟
- ۱۱۶ ..... آیه ۲۱۳
- ۱۱۶ ..... - مراد از اَمَّتِ واحده چیست؟
- ۱۱۹ ..... - اشکالاتی که بر تفسیر اَمَّتِ واحده وارد است

- ۱۱۹ ..... - نظر نهایی در مورد اَمّت واحده .
- ۱۲۳ ..... آیات ۲۱۴ تا ۲۱۵
- ۱۲۵ ..... آیات ۲۱۶ تا ۲۱۸
- ۱۲۶ ..... - «عَسَىٰ اَنْ تَكْرَهُوا شَيْئًا» یعنی چه؟
- ۱۲۸ ..... - آتش بس میان کفر و ایمان کی خواهد بود؟
- ۱۲۸ ..... - امید به رحمتِ خدا در شأن چه کسی است؟
- ۱۲۹ ..... آیات ۲۱۹ تا ۲۲۰
- ۱۳۲ ..... آیه ۲۱
- ۱۳۲ ..... - ازدواج با شریک چه صورتی دارد؟
- ۱۳۴ ..... - ازدواج با اهل کتاب
- ۱۳۵ ..... آیات ۲۲۲ تا ۲۲۱
- ۱۳۷ ..... - پروندهٔ انسان پس از مرگ بسته می‌شود مگر در سه مورد
- ۱۳۸ ..... آیات ۲۲۴ تا ۲۲۷
- ۱۳۹ ..... - اقسام سوگندها
- ۱۴۰ ..... - معنای «ایلاء»
- ۱۴۲ ..... آیه ۲۲۸
- ۱۴۳ ..... - طلاق در اروپا
- ۱۴۴ ..... - مردان را بر زنان درجه‌ای است
- ۱۴۵ ..... آیات ۲۲۹ تا ۲۳۰
- ۱۴۶ ..... - حکم طلاق رجعی
- ۱۴۸ ..... - حکم طلاق خُلَع
- ۱۵۰ ..... آیات ۲۳۱ تا ۲۳۲
- ۱۵۴ ..... آیه ۲۳۳
- ۱۵۵ ..... - حکم شیر دادن زنان مطلقه
- ۱۵۸ ..... آیات ۲۳۴ تا ۲۳۵

- ۱۵۹ ..... حکم عدّه وفات.
- ۱۵۹ ..... حکم خواستگاری از زنان در عدّه وفات
- ۱۶۲ ..... آیات ۲۳۶ تا ۲۳۷
- ۱۶۳ ..... حکمی از احکام طلاق
- ۱۶۶ ..... آیات ۲۳۸ تا ۲۳۹
- ۱۶۶ ..... واد از محافظت بر نماز چیست؟
- ۱۶۹ ..... آیات ۲۴۰ تا ۲۴۲
- ۱۷۱ ..... بمعنای احکام طلاق
- ۱۷۳ ..... آیات ۲۴۳ تا ۲۴۵
- ۱۷۵ ..... کمک به جهاد متربّیان انفاق است
- ۱۷۵ ..... قرآن از «انفاق بران جهاد» چه تعبیری دارد؟
- ۱۷۶ ..... قرض کامل کدام است؟
- ۱۷۷ ..... آیه ۲۴۶
- ۱۷۸ ..... بنی اسرائیل بعد از موسی (ع)
- ۱۸۰ ..... آیات ۲۴۷ تا ۲۴۸
- ۱۸۱ ..... طالوت کیست؟
- ۱۸۲ ..... صندوق عهد چه بوده؟
- ۱۸۳ ..... صندوق با حمل فرشتگان
- ۱۸۴ ..... آیه ۲۴۹
- ۱۸۶ ..... آیات ۲۵۰ تا ۲۵۲
- ۱۸۷ ..... نقش داود در هلاکت جالوت
- ۱۸۸ ..... پایان

مقدمه

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اسْتَجِيبُوا لِلَّهِ وَلِلرَّسُولِ إِذَا دَعَاكُمْ لِمَا يُحْيِيكُمْ (انفال، ۲۴)

ای مؤمنان، با دعوت خدا و پیامبر که شما را به پیامی حیات بخش می خواند لیبیک اجابت بگویید.

عده‌ای از مردم متأسفانه با قرآن سرپیچیده دیدۀ طلسم و جادوی بسته‌ای می نگرند که هرگز نمی توان گره آن را باز کرد. در حالی که باید بدانند قرآن برای هدایت ناس است «هَدَى لِلنَّاسِ» و ناس یعنی همین مردم، و فرموده است: «وَلَقَدْ يَكْرَهُ الْفُكْرَانُ لِلدِّكْرِ فَهَلْ مِنْ مُدَكِّرٍ ... ما به یقین قرآن را آسان کردیم پس آیا پندگیرنده‌ای هست؟

منظور آیه این است که ما قرآن را برای شما قابل فهم نموده‌ایم که ببیند و اندرز ما را بفهمید و به کار بندید. پس توشه خود را از قرآن برگزید. از این رو برای افرادی که قرآن را مشکل و سخت می پندارند باید تفسیری با بیان ساده تنظیم کرد. شاید بتوان گفت جس چنین تفسیری در جامعه ما خالی است و باید در کنار تفسیرهای نفیس چندین جلدی، تفسیر سوناهن ها داشته باشیم.

از طرف دیگر بسیاری از مردم علاقه دارند که از قرآن مفهومی بیش از حد ترجمه بدانند. یعنی می خواهند تفسیر آیه و یا سوره مورد نظر خود را به دست آورند. ولی با این مشکل مواجه می شوند که در تفسیرهای موجودی که در دست دارند، غالباً آراء مختلف تفسیری یا مسائل ادبی و گاهی شرح الفاظ و مشتقات آن به میان آمده و موجب گردیده که شخص نتواند به آسانی لب

مفهوم و منظور آیه را به دست آورد.

امروزه با توجه به شرایط شغلی و تحصیلی، فرصت اکثر مردم برای مطالعه و به دست آوردن مفاهیم و پیام‌های قرآن محدود است و از طرفی تفسیرهایی که غالباً در مجلّات پرحجم ارائه شده، بسیاری از مردم را از نزدیک شدن به قرآن بی‌نصیب ساخته است، زیرا آنها فرصت چنین مطالعه‌ای را نمی‌یابند و طبعاً تفسیری لازم است که حجم آن محدود و متناسب با فرصت آنها باشد.

مکتب مهم‌تر این که امروزه می‌بینیم مردم جهان هر روز بیشتر به اسلام روی می‌آورند و اسلام و قرآن در میانه ملت‌های جهان جای خود را باز می‌کند و جهانیان، ایران را پرچمدار حرکت اسلامی و قرآن می‌دانند. از این رو ممکن است ملت‌های تازه مسلمان و یا مسلمانان تازه آزاد شده از ما بخواهند که توضیح و سرحی که بر قرآن کریم داریم در اختیارشان بگذاریم. ولی ما نمی‌توانیم در مرحله اول، تفسیرهای سنگین را به آنها ارائه دهیم و همچنین نمی‌توانیم ترجمه‌های لفظی قرآن را که برای آنها نیست تقدیمشان کنیم. از این رو ضرورت وجود تفسیر مخصوصی احساس می‌شود که مفهوم کلی آموزه و یا آیه را بیان کند و آن‌گاه بی‌آن که ذهن مخاطب را با طرح مسائل متفوّقه مشغول کند، نظر قلمی و یا نظریه قوی را که اکثر مفسرین برآند، تبیین نماید.

تذکر: کم حجم بودن این تفسیر به این معنا نیست که از شرح ضروری مطالب قرآن صرف نظر کرده‌ایم، بلکه آنچه مربوط به هدایت انسان است شرح گردیده و مکتب علمی علمی که در آن مطرح شده همه به خاطر وجود پیام‌های هدایتی بوده است. ما بحث‌های غیر لازم را حذف نموده‌ایم، زیرا جایگاه این گونه بحث‌ها که به نمونه‌ای از آنها اشاره می‌شود در تفسیر نیست؛ مثلاً می‌بینیم در تفسیر «آیه الكرسي» درباره «لَا تَأْخُذُهُ سِنَّةٌ وَلَا نَوْمٌ: خدا را چرت و خواب نمی‌گیرد» در بعضی کتاب‌ها بحث‌های مفصلی درباره خواب، تعبیر خواب، انواع خواب‌ها، راجع به خواب حیوانات، خواب زمستانی، خواب نباتات و هیپنوتیزم عنوان گردیده است. آیا راستی جای

این نوع بحث‌ها در تفسیر است؟! یا مثلاً می‌بینیم در جایی که قرآن می‌گوید: «وَرَفَعْنَا فَوْقَكُمُ الطُّورَ»، بحث می‌شود که آیا واقعاً خدا کوه را از زمین کنده و بالای سرشان نگاه داشته یا این‌که این آیه تهدیدی بیش نیست؟! در حالی که مفسر به جای این همه بحث‌ها می‌توانست به آیه دیگر مراجعه کند که فرموده است: «ما کوه را بالای سرشان قرار دادیم که احساس کردند بر سرشان فرو می‌افتد. اعراف، ۱۷۱»

از طرفی خلاصه‌نویسی نباید چشمه‌های تدبیر در قرآن را به روی خواننده ببندد. از این رو در این کتاب در مورد آیاتی که بحث‌های تدریجی و جنجالی داشته، به تفصیل سخن گفته‌ایم. به طور مثال در قرآن سه مورد، تزکیه مقدم بر تعلیم آمده و در آیه ۱۲۹ بقره در دعای حضرت ابراهیم (ع) تعالیم مقدم بر تزکیه ذکر شده است. در این جا این سؤال مطرح می‌شود که آیا در فرهنگ قرآنی تزکیه بر تعلیم مقدم است و یا تعلیم بر تزکیه؟ و این موضوع معرکه‌آراء مختلف است و ما در چنین مواردی به اختصاص قائل شدیم.

موارد یاد شده فوق‌الذکر انگیزه تألیف این تفسیر گردیده است و تفسیر حاضر به نام «تسیم حیات» را که ملاحظه می‌کنید برای این منظور تهیه شده است. تسیم حیات در قطع کوچک رقی و جزء جزء پیش می‌رود تا به عنوان تفسیر همراه قابل حدس و سنجش‌ها یا محل کار باشد. از خداوند متعال درخواست می‌کنیم که برای عمومی شدن تفسیر قلم و بهره‌مندی اکثر مردم از مفاهیم آن، یاریمان نماید. امید است که این نوشته و تألیف با تکیه به رحمت الهی، باسم هادی، همان چیزی باشد که جایش خالی است.

مآخذ و اسناد

در نگارش این تفسیر از مآخذ مختلفی استفاده گردیده است؛ از جمله تفسیر شریف المیزان، مجمع البیان، الکاشف محمّد جواد مغنیه، آثار تفسیری شهید مطهری و تفسیر فخر رازی، کشاف، تفسیر محی‌الدین عربی، مفردات راغب اصفهانی، نثر طوبی تألیف آیه الله شعرانی،

اصول کافی و وسائل الشیعه، آداب الصلوة امام خمینی. ذکر این نکته لازم است که بعضی از تفاسیر معتبر به تنهایی جانشین چندین مأخذ دیگر نیز هستند، مانند المیزان. همچنین مأخذ مطالب و موضوعات مهم را در پاورقی‌ها با قید شماره صفحه ذکر نموده‌ایم.

توجه: بهتر است خواننده گرامی نخست ترجمه آیات را با دقت بخواند تا معنی لفظی آن

برایش روشن گردد آن‌گاه به بخش تفسیر مراجعه نماید.

ابوالفضل بهرامپور

تهران - فروردین ماه ۱۳۷۶